

VYSOCE PŘESNÉ ZBRANĚ A OCHRANA PROTI NIM

Redakčně upravený a zkrácený článek plukovníka profesora Dr. Kazimíra Nožka, uveřejněný v polském časopise „Myśl wojskowa“ č. 2/1988.

Odražení agrese nepřítele, vyzbrojeného vysoce přesnými zbraněmi, bylo projednáno v duchu ustanovení historického květnového dokumentu (1987) zasedání Politického poradního výboru v Berlíně – O vojenské doktríně členských států Varšavské smlouvy.

Výhradně obranný charakter národní a koaliční vojenské doktríny nejen určuje směry teoretického zobecnění, ale vede také k dosti závažným přehodnocením operačně taktických problémů, zvláště z počátečního období války (POV).

Při zobecňování praktických zkušeností ze spojeneckých cvičení bylo vzato v úvahu, že přímý a zásadní vliv na přípravu a vedení operací v POV mají a stále více budou mít kvalitativní změny v rozvoji bojových prostředků a bojové techniky se zřejmým urychlováním jejich zavádění do výzbroje vojsk. Za příklad mohou posloužit vysoce přesné zbraně, zvláště průzkumné palebné systémy, které jsou základem uskutečňované americké strategické koncepce vzdušně výsadkových operací – 2 000 zmodifikované v NATO v koncepci hlubokých úderů nebo bojem se zálohami (druhými sledy).

Základem těchto koncepcí byly snahy o okamžité přenesení bojové činnosti již od počátku zahájení na území států Varšavské smlouvy (VS). Zvláště vysoký důraz se přikládá momentu překvapení. To má velký význam, neboť při stanovení určitých operačně taktických zásad je nutné vzít v úvahu, že nové generace bojových prostředků stírají výraznou hranici, jež byla mezi zbraněmi konvenčními a ZHN. Mimo to jejich úderná činnost je a bude zvýrazněna stále se rozšiřujícími možnostmi sil a prostředků elektronické a psychologické války.

Zmíněné koncepce nejen že nevylučují, ba spíše naopak, mají plně na zřeteli a schvalují možnosti použití jaderných a chemických zbraní.

Během mobilizačního a operačního rozvinování, zvláště pak při přeskupování, budou svazky frontu a spojeneckých vojsk napadány již v posádkách. Komunikace mohou být vážně narušeny, a narůstání sil, zvláště materiální a speciální technické zabezpečení, vážně zpožděno. Již úvodní propočty ukazují, že přechod do obranné operace a účinné odrazení agrese nepříteli, jenž bude široce používat výsoce přesné zbraně, bude výjimečně těžké a komplikované, především s cílem zminimalizovat ztráty po prvních hromadných úderech nepřítel.

K přechodu do frontového a strategického protiúderu a protiútoků může dojít přímo z obrany nebo během operačního rozvinování. Proto je třeba se také vyhnout náhlému úderu nepřítel a zachovat vysokou bojovou pohotovost vojsk, což bude mít vliv na splnění taktických a operačních úkolů v POV.

Možnosti pravděpodobného nepřítel při vedení počátečního úderu s překvapením

Historické zkušenosti, včetně ozbrojených konfliktů po 2. světové válce, potvrzují, že bez ohledu na podmínky a politickou situaci, se agresor vždy snažil provést počáteční úder znenadání. Je to faktor, který mnohonásobně (dvou až pětinašobně) zvyšuje sílu úderu a také zajišťuje dosažení operačních a strategických cílů s minimálními vlastními ztrátami.

Veškeré strategické koncepce USA a NATO využívaly a dále počítají s momentem překvapení. Zvláštním příkladem je strategická koncepce Spojených států amerických vzdušně pozemních operací – 2 000 (koncepte hlubokých úderů – NATO), jejichž podstatou je využít momentu překvapení v POV a přenést bojovou činnost již v prvních dnech na území členských států Varšavské smlouvy.

Nové vydání operačního řádu armády USA FM-100-5 v roce 1986 zvláště silně zdůrazňuje možnosti a způsoby i nutnost využít momentu překvapení. Za charakteristický příklad může posloužit koncepce, jež je procvičována na počítačích v USA – Za 9 dnů k Odře – která využívá především momentu překvapení, jemuž je přisouzen největší význam, samozřejmě v prvních dnech vedeného úderu, jak jinak, než skutečně rozhodně nekonvenčním způsobem.

Prognózní hodnocení vojenskopolitické situace ve světě, mimo výrazného uvolnění napětí, ale se současným neustálým kvalitativním rozvojem ozbrojených sil, svědčí o tom, že hrozba náhlého vzniku války na západním válečném je zásadně nezměnila. Významnou charakteristikou naší epochy je, že **změny v politickém klimatu mohou nastat prudce, ze dne na den, dokonce mimo evropský kontinent, i přesto mohou mít ohromný vliv na situaci v Evropě.**

Využití momentu překvapení v současné vojenskopolitické situaci je dosud nevyjasněným problémem. Střetávají se totiž dva názory. První se týká velkých potíží při jeho dosahování, protože jsou stále dokonalejší prostředky průzkumu, včetně kosmického. Druhý způsob potíže nevylučuje, ale přesto zdůrazňuje, že existují velké možnosti ve využití momentu překvapení, především právě ve vztahu k dokonalým možnostem průzkumu, výjimečně vysoké bojové pohotovosti ozbrojených sil a neustále zdokonalovaným prostředkům a systémům výsoce přesných zbraní, jimiž mohou být vedeny úder do celé hloubky válečného.

V souladu s převažujícími názory v NATO existují nyní možnosti dosáhnout politických cílů v Evropě již po prvních operacích vedených na evropském válečném, dokonce za použití pouze konvenčních zbraní při stále pohotovosti uvedení do činnosti jaderného a chemického potenciálu. Proto jsou již v době míru vytvořena uskupení vojsk k vedení rozhodných bojových operací. Na každém válečném tak jsou hlavní velitelství, která mají tuto činnost řídit.

Udržování celého systému ozbrojených sil ve vysoké bojové pohotovosti, nahromaděné zásoby materiálu i techniky, velký rozsah a počet cvičení na západním válečném, široce rozvětvené a mistrně provedené operační maskování mohou vytvořit předpoklady a podmínky k překvapivému úderu.

Dle názorů velitelství NATO je cílem první strategické operace na středoevropském

válčisti rozbití hlavního uskupení vojsk a ovládnutí důležitých politických a ekonomických center na území členských států Varšavské smlouvy. V souladu se získanými zkušenostmi ze cvičení se předpokládá provést tuto operaci do hloubky 800 až 1 000 km, se současným vytvořením palebné přehrady, která by zabránila zasazení strategických záloh z hloubky.

K úderům do hloubky se předpokládá použití nejmodernější generace vysoce přesných zbraní, zvláště průzkumné palebné systémy, taktické a strategické letectvo a pozemní vojsko, které by vedlo údery (palby) municí s pravděpodobností zásahu objektu od 0,6 do 0,9. Údery by byly vedeny současně čelně, z hlubokých křídel i z týlu za širokého použití vzdušných výsadek, útvarů a jednotek diverzně průzkumných a velkých mobilních uskupení vojsk (sil). Mimo to neustálá tendence rozvoje prostředků vzdušného napadení pravděpodobného nepřítele dokazuje výrazný a neustálý růst ohrožení ze vzduchu. Tato hrozba během posledních let změnila dosah a přešla nad spodní vrstvy atmosféry, ale horizontálně není prakticky ohraničena. V současné době je nebezpečí ohrožení v celém rozsahu výšek.

Velký význam je přisuzován rozhodným úderům silami a prostředky radioelektronického boje (REB) a psychologické války. Z hodnocení cvičení vojsk NATO je patrné, že do sestavy prvního sledu skupiny armád může být začleněno více než 80 % těchto sil a prostředků. Zvláště je zdůrazňováno rychlé získání nadvlády ve vzduchu, ať již na jednotlivých strategických nebo operačních směrech, narušení systému velení a řízení, zničení a zneškodnění hlavních uskupení vojsk, operační, ba dokonce strategickou izolací přísunu čerstvých sil do prostoru bojové a operační činnosti, narušení mobilizačního a operačního rozvíjení ozbrojených sil a převzetí strategické iniciativy.

Vedením hromadných a překvapivých úderů ze vzduchu, země i v éteru lze rychle získat rozhodnou, několikanásobnou převahu (změnu poměru sil) na rozhodujících směrech a úspěšně uskutečnit zámysl prvních operací, aniž by byla všeobecně vytvořena početní převaha sil a prostředků.

Reálně a vážně zvažované strategické koncepce USA a NATO jsou diktovány především velkými možnostmi stálého zdokonalování a zavádění do výbroje vojsk kvalitativně nových, neustále dokonalejších druhů a zbraňových systémů a vojenské techniky. Je třeba brát v úvahu i rostoucí možnosti průzkumných systémů, např. americké průzkumné družice, zvláště model **Key-hole**, z nichž nejmodernější KH-12 budou záhy připraveny k použití. Tato technika umožňuje zjišťování a sledování cílů a objektů, okamžité vyhodnocení výsledků palebných úderů, slučování prostředků palebného působení s průzkumnými prostředky a řízení jejich činnosti.

Systémy konvenčních zbraní, které se vyznačují vysokou přesností a účinkem ničení, jsou již všeobecně srovnatelné s jadernou municí malé ráže. Komplexní použití vysoce přesných zbraní umožňuje splnit nejen operační, ale také některé strategické úkoly.

Efektivnost průzkumných systémů a vůbec vysoce přesných zbraní závisí na schopnosti bezprostředně způsobovat vysoké ztráty a vyvolávat další následky. Velká přesnost a ničivá síla zabezpečuje ničení jak bodových, tak i plošných (skupinových) cílů, důležitých vojenských objektů, ekonomických a politických center, což svým významem vede k vážným důsledkům, nepředvídatelným ztrátám na lidech, ale také na materiálu. Existuje možnost nejen vážně narušit, ale dokonce znemožnit operační rozvinutí.

Vysoce přesné zbraně, elektronické působení i prostředky vzdušného napadení (jejich dosah a účinky), ale také další zvýšení mobilnosti vojsk, vytvářejí objektivní podmínky k dosažení předpokládaných strategických cílů již v prvních operacích, ať vzdušně pozemních, či výsadekových. Palebné údery do hloubky mohou být vedeny bez předchozího soustředování velkého množství sil a prostředků v jednotlivých prostorech.

Proto je nutné mít neustálý přehled o situaci nepřítele, aby nemohl využít momentu překvapení, eventuálně účinně odrazit jeho agresi a útočnou činnost. Je nezbytné mít k dispozici důvěryhodné údaje o silách, prostředcích a možnostech nepřítele, neustále získávat údaje o jeho skutečných zámýslech, neboť to vše bude mít vliv na organizovaný a účinný

přechod k prvním obranným operacím i maximální snížení ztrát při počátečních úderech nepřítele používajícího vysoce přesné zbraně.

Možnosti a způsoby odražení agrese nepřítele

Zásadní vliv na změny v operačně taktických zámyslech, které zvyšují možnosti vojsk při přípravě a vedení obranné operace frontu (armády) na území vlastního státu, by mělo uskutečnění koncepce hlubokých úderů nepřítele v plném rozsahu, při níž by hlavní úlohu sehrávaly vysoce přesné zbraně, svazky a svazy pozemních a vzdušných vojsk a také vzdušné výsadky. Proto je nutné též při organizování obranné operace vzít v úvahu způsoby a možnosti uskutečnění vzdušné pozemní koncepce nepřítelem.

Co se týká obranné operace na našem území, je vhodné zvážit zvláštnosti, které nastanou při přechodu do obrany na území společenství státu nebo za útočné operace (soustředění, evakuace obyvatelstva a některých průmyslových závodů i kulturních památek, ochrana a obrana rajónů a průmyslových center). Rozhodnutí a organizační řešení bude také vyžadovat spolupráci a součinnost s teritoriálními orgány. Civilní obranou, zejména při narůstání bojových možností vojsk. Zvláštní pozornost je třeba věnovat organizaci protivzdušné obrany.

Základem obranné operace frontu a armády musí být i nadále její houževnatost, aktivnost a odolnost, dovedně spojené s rozhodným odporem, ženijním budováním terénu, se smělými protiútoky a protiúderů překvapujícími nepřítele, a tam, kde je to možné a nutné – s odchodem nebo vedením boje (bojové činnosti) v obklíčení.

Dosáhnout cíle obranné operace při nejnižších vlastních ztrátách je stále více závislejší na účinně uskutečněném manévru. Těžiště obrany musí být přeneseno z úporných obranných bojů na provedení nečekaných útočných výpadů, zejména početně nevelkými silami, a to především do boků a týlu uskupení vojsk nepřítele.

Velkou pozornost je třeba věnovat izolaci válčičtější nejen palebnými údery, ale také činností vedenou v týlu útočících vojsk nepřítele, kterou provádějí vysoce pohyblivé skupiny, výsadky, speciální jednotky, záměrně vést boj v obklíčení. Za příhodných podmínek mohou být vysílány operační manévrovací skupiny (OMS) frontu a armády, početně ne však větší než divize.

Vojska musí být současně připravena ničit uskupení nepřítele, který rozvíjí útok na různých směrech, odrážet údery ze vzduchu, izolovat a ničit výsadky všeho druhu nepřítele, jež jsou zasazovány v různé hloubce i čase, ale také uskupení, která pronikla do hloubky bojové a operační sestavy. Ničení a umlčování vysoce přesných zbraní i ochrana a obrana vojsk před jejich účinky musí být středem pozornosti velitelů (náčelníků), důstojníků štábů všech stupňů velení. To bude vyžadovat decentralizovanější rozmístovat druhé sledy a zálohy s tím, aby byla zachována větší volnost uskutečnění manévru na ohrožené směry, a také jim zajistit rychlé soustředění úderů na vybraná uskupení (objekty) nepřítele.

K takovým způsobům vedení činnosti musí být přizpůsobeno ženijní vybudování předního okraje a obranných rajónů. Je třeba mít také rovnocenným způsobem připraveny komunikace pro manévry a různé způsoby minování k zamezení manévrové činnosti nepřítele, zabráňující útoku do hloubky a boků bránících se vojsk.

Bude vzrůstat úloha a význam manévru palbou, účinné PVO uskutečňované vojsky frontu a armády v úzké součinnosti s vojskem PVOS, silami a prostředky REB spolu s údery letectva a bojových vrtulníků určených k podpoře vojsk jak v obraně, tak i těch, které budou přecházet do útočného boje (protiútoky, protiúderu), nebo těch, která povedou boj v týlu nepřítele či odcházejících na další obranné čáry.

Převahu nad nepřítelem během obranné činnosti, zvláště během přechodu do protiútoky a protiúderů, bude nutné vytvořit ne pouze ve smyslu početním, ale především v kategoriích

těžko souměřitelných. Zvláštní úlohu v obraně nutně splní takové prvky, jako jsou: překvapení, manévry, přenesení činnosti do hloubky uskupení nepřítele, vedení úderů na nejslabší místa jeho uskupení, která však směřují do týlu a boků hlavního uskupení, účinné ničení objektů (cílů) určených ke zničení v prvním pořadí, racionální využívání obranných vlastností terénu. V obraně není pouze možné, ale je nutné usilovat o získání překvapení, a to v jeho všech druzích a formách.

Rozporuplným problémem je záměrné vedení obranného boje v obklíčení. Vojska, která zůstala v obklíčení, jsou nucena vést činnost při měnící se frontě (okraj obklíčení), používat tzv. pohyblivé kotle, vázat co největší síly útočníka, útočit na nejslabší místa. Boj v obklíčení musí být jednou z forem aktivního narušování manévru zálohami i stálostí zabezpečení bojové činnosti nepřítele. Vojska také mohou s úspěchem provádět výpady, zvláště na těch směrech, o nichž nepřítel nepředpokládá, že by mohly být využity k vyjití z obklíčení.

Nadřazený stupeň útvaru, který je v obklíčení, je povinen okamžitě zahájit činnost vedoucí k odstranění obklíčení, přičemž má vést útočné manévry nebo aktivní činnost s cílem pomoci obklíčeným vojskům.

Je také nutné předvídat (předpokládat), že čím dále, tím více mohou být využívány výsadkové úderné jednotky. Na úrovni frontu a armády, zvláště při vedení protiúderů nebo při přechodu do protiútoků, může být připravována vzdušné výsadkové operace. Její zahájení bude zpravidla určovat přechod armády a frontu k útočnému manévru, jehož konečný význam bude rozhodující.

V obranné operaci frontu je nutné se snažit o cílevědomé přenesení boje do týlu útočících vojsk nepřítele. Prostě v jeho týlu je zapotřebí vytvořit určitou druhou bojující frontu. Bude nejen stimulatorem omezujícím volnost manévrování nepřítele, dezorganizováním systému zabezpečení, velení a řízení bojové činnosti, ale také velmi důležitým článkem v ničení a umlčování pozemních zařízení systémů vysoce přesných zbraní. Není bezvýznamné i psychologické působení, jak na vojska pokračující v útočné bojové činnosti, tak i na ta, která přicházejí z týlu.

Fronta v týlu útočících uskupení nepřítele bude důležitým faktorem zvyšujícím možnosti vojska frontu a armády, která vedou boj v obraně v opěrných bodech i obranných postavech, nebo která vedou útočný boj. Vojska určená k činnosti v týlu nepřítele vyžadují speciální výcvik a psychologickou přípravu. V obranné operaci vojska, která budou přecházet do protiútoků a protiúderů, budou zásadně zahajovat činnost vedením střetného boje, někdy dokonce střetného sražení. To bude další způsob plnění obranných úkolů útočnou formou, což zásadně omezí možnosti nepřítele účinně využít vysoce přesné zbraně.

V každém případě při přípravě obranné operace podél západní hranice má zvláštní význam součinnost ke zvýšení možností bránících se vojsk mezi spojeneckými vojsky vedoucími boj v přihraničním prostoru. Bude se to týkat nejen zodolnění obrany vojsk frontu prvního strategického sledu, ale také míst a způsobů překračování uskupení frontu a armád, v případě nutnosti i odchodu pod tlakem nepřítele, jenž útočí.

Prostory soustředění (rozmístění) odcházejících vojsk v uskupení frontu a armády musí být začleněny do jejich systému rozmístění. Někdy budou tato vojska začleněna k posílení obrany frontu nebo armády. Součinnost vyžaduje rovněž způsob ničení vzdušných výsadků nepřítele, které mohou být zasazeny do týlového pásma frontu prvního strategického sledu.

Zvýšení úlohy zálohy a druhých sledů bude dáno přechodem od čistě obranné k obranné útočné činnosti, určené především k manévru na ohrožené směry, vedení úderů během odchodu útvarů a svazků, pomoci obklíčeným vojskům a ničení výsadků všeho druhu a někdy i k vedení hlubokých úderů do týlu útočících uskupení vojsk nepřítele.

Je nutné přijmout zásadu, že čím delší bude přední okraj obrany frontu a armády, tím více musí být zálohy a druhé sledy silnější, připraveny k vedení rozsáhlého manévru.

S ohledem na stále se zvětšující možnosti nepřítele v organizování a vedení bojové činnosti

jednotkami a útvary speciálních vojsk, musí s nimi boj vést speciálně vycvičené jednotky a útvary ministerstva vnitra, civilní obrany i lidových milic.

V pásmu obranné operace frontu všechny síly a prostředky, které mohou být využity k posílení systému obrany nebo k poskytnutí pomoci obyvatelstvu a udržení vnitřního pořádku, musí být pod velením velitele frontu a velitelů armád. Při organizování obrany na území našeho státu vojsky spojeneckého frontu bude disponovat těmito silami pomocí operačních skupin, zvlášť k tomuto účelu vyčleněných ze štábu hlavního velení.

Lze předpokládat, že nezávisle na podmínkách musí být obrana připravována v přesně vymezené době. Čas předpokládaný na bezprostřední přípravu první obranné operace bude značnou měrou ovlivněn výsledkem boje o státní hranici vedenou našimi a spojeneckými vojsky, tempem rozvíjení útočné činnosti nepřítele, účinky působení vysoce přesných zbraní a možnostmi výsadků zasazených v pásmu činnosti frontu a armád.

Obsazená pásma obrany a prostory soustředění útvarů a svazků, palebná postavení RVD, postavení vojska PVO, letiště, přistávací plochy, prostory rozmístění týlů a velitelská stanoviště musí být připraveny ke kruhové obraně a být schopny vést samostatně bojovou činnost k odrazení úderů nepřítele, jeho výsadků, průzkumně diverzních jednotek a také poskytnout pomoc sousedovi palbou, někdy dokonce i úderem.

Vojska frontu a armády jsou povinna mít takovou operační sestavu, která by zabezpečila odolnost vojsk, účinný a trvalý odpor, přesné přesuny a manévry do nového prostoru (na nový směr), ale i plynulý přechod do protiúderů a účasti v protiútoku.

Omezený čas na přípravu obrany, neustále rostoucí dynamika a manévrovatost bojové činnosti vedené obráncem i útočníkem budou vytvářet neustále menší možnosti úplného ženijního vybudování obrany. Základ ženijního budování obranných postavení musí v závislosti na úkolech divize v rámci armády tvořit struktura obrany divize, ale v divizi systém opěrných bodů (rajónů), připravených ke kruhové obraně a vzájemné podpoře, rozmístěných a uskupených podle úkolů útvarů a jednotek.

Charakteristickým znakem operační a bojové sestavy bude schopnost rychle a plynule přejít od obrany k rozhodnému úderu. Proto také při vytváření uskupení vojska a operační (bojové) sestavy je nutné počítat s jeho všestranností a tím vytvořit příznivé podmínky pro vedení obranné i útočné činnosti.

Jednoduše řečeno: uskupení k obraně i útoku musí být podobné. Zvláštní úlohu bude mít dovedné a racionální využití obranných vlastností terénu k maximálnímu zvýšení síly obrany, palebných možností a účinného manévrování i vedení protiztečí a protiúderů. Využití terén k uspořádání a rozmístění vojsk, přiměřeným způsobem ženijně upravený a z odolného, může až desetinásobně zvýšit možnosti bránících se vojsk. Proto také prvořadý význam bude mít rychlé provedení opevňovacích prací.

Tendence rozvoje ženijního zabezpečení musí směřovat k mechanizaci prací a možnosti samostatného zakopávání se každou jednotkou (útvarem, svazkem).

Tím, jak se zvyšují možnosti bránících se vojsk, naskytá se otázka: jakým směrem se má rozvíjet dále systém obrany a její struktura? Výzkumy svědčí o tom, že v nejbližších pěti až deseti letech nedozná systém obrany zásadních změn. I nadále bude obrana tvořit vnitřně sladěný a vzájemně propojený organismus základních článků obrany, operační a bojové sestavy v souladu se zámyslem velitele, jenž vede obrannou operaci, až do té doby, kdy bude dosaženo jejího cíle s co nejmenšími ztrátami.

Systém obrany bude tvořen takovými prvky, jako je uskupení vojsk, jejich operační a bojová sestava, palebný systém, ženijně vybudované a připravené čáry obrany k provedení účelného, rychlého a nepřítele překvapujícího manévru a úderu, PVO, protitanková a protivýsadková obrana, ženijní zátarasy, systém všestranného zabezpečení. Protitankovou obranu není třeba zvlášť zdůrazňovat, je nutné ji považovat za nedílitelnou součást celého systému obrany.

Celý systém obrany musí být podřízen odrazení útoku nepřítele a v dalším přechodu do protiútoků. Proto je nutné uskutečnit změny v operačním uskupení a rozmístění vojsk podél fronty i v hloubce. Přijatý systém musí vytvářet přirozenou možnost vnutí nepřítele podmínky a způsoby vedení obranné operace, narušit součinnost jeho vzdušně pozemních a výsadkových uskupení.

Při vytváření systému obrany je nutné upustit od šablonovitosti, neboť vede ke ztrátám, jimž nelze zabránit. Týká se to zejména dogmatického dodržování závazných taktických norem a předpisového rozmístění vojsk. Proto konkrétní číselné údaje norem obrany je nutné považovat za orientační a pohyblivé.

Zásadním kalkulačním prvkem a takticko-operační normou musí být důkladné vyhodnocení operační situace, konkrétních vlastností terénu v pásmu armády, divize, pluku i praporu, možnosti vojsk nepřítele i vlastních, vycvičenost vojsk, velitelů a důstojníků štábů, konkrétní záměr a způsob zahájení operace (boje). Mimo to je nutné vzít v úvahu možnosti radioelektronického, psychologického boje, vzdušného a vzdušně výsadkového působení obou protistojících stran.

Možnosti vojsk se budou zvyšovat při vedení obranné činnosti v noci. Převaha obránce nad útočníkem bude vyplývat z toho, že povede činnost na vlastním dříve prozkoumaném a připraveném terénu. Proto také při přípravě rozhodnutí k obraně je nutné současně organizovat celý systém opatření, která zabezpečují činnost v noci, zvláště při vedení protiztečí i nevelkými silami, a protiúderů včetně uskutečňování různých manévru a přeskupování. Je nutné důrazně aktivovat boj v nočních podmínkách jednotkami působícími v týlu uskupení nepřítele.

V systému obrany zasluhuje velkou pozornost soustředění hlavního úsilí a určení prostorů a čar, které jsou páteří obrany a které je nutné udržet. Hlavní úsilí je důležité zabezpečit ne tím, že se v daném prostoru rozmístí velké množství vojsk (zhuštění obrany), třebaže to bude někdy nezbytné, ale především soustředěním (hromaděním) paleb, ženijních zátarasů, manévrem zálohami, zvláště protitankovými, účinné ničení výsadků, vedení protiúderů se současným izolováním prostoru vedení boje, znemožnit přísun čerstvých sil nepřítele a nedovolit jejich manévry.

Podmínkou zabezpečení soustředěného hlavního úsilí v obranné operaci frontu a armády, do určité míry i divizí, bude dynamické využití vojsk, čili záměrné soustředění činnosti do prostoru hlavního úsilí a aktivní vyhledávání konečného dosažení cíle obranné operace (boje). Hlavní úsilí obrany může být soustředěno do taktického nebo operačního prostoru v závislosti na zahájení obranné operace.

Rozhodující a bezprostřední vliv na odolnost obrany, ale zvláště na zachování bojové schopnosti a vytrvalosti vojsk, budou mít: ženijní vybudování a racionální využití příznivých terénních podmínek k obraně, manévru i k vedení protiztečí a protiúderů. Ve struktuře ženijního budování obrany je nutné mít:

- zabezpečovací pásmo, jako pásmo přímého zajištění a předsunutého postavení,
- taktickou hloubkou obrany zahrnující ženijně vybudované rozmístění bojové sestavy divizí prvního operačního sledu, divizí druhého sledu armád a případně v ní rozmístěné některé prvky operační sestavy armády,
- operační pásmo frontu, zahrnující rozmístění operační sestavy druhého sledu a jiné prvky sestavy divizí druhého sledu (zálohy) a prvky operační sestavy armády i frontu,
- operační pásmo frontu, zahrnující rozmístění operační sestavy druhého sledu a jiné prvky uskupení frontu.

Každé pásmo může být ženijně vybudováno o dvou až čtyřech postaveních, každé o hloubce 20 až 25 km, z nichž jedno musí být hlavní. Samozřejmě, že hlavní bude více vybudováno.

Ženíjní vybudování obranných pásem divizí rozmístěných v takticko-operačním pásmu musí zabezpečovat:

- kruhovou obranu přizpůsobenou k ničení tankových uskupení, letectva, bitevních vrtulníků a výsadek,
- palebnou a údernou podporu boje vedeného sousední divizí (plukem, praporem),
- rychlý a účelný přechod z obranné sestavy do útočné bez zbytečných přeskupení a přesunů vojsk,
- příznivé podmínky a možnost skrytého manévrování, -
- maximální využití terénních podmínek především k ochraně a obraně vojsk před technickými průzkumnými prostředky a vysoce přesnými zbraněmi.

V jednotlivých pásmech musí být vybudována obranná postavení formou opěrných bodů a rajónů obrany propojených systémem ženijních zátarasů a palbou. Velký význam má i minování na dálku, a také racionální využití řek, kanálů, jezer a hor k usměrňování nebo rozbíjení kompaktnosti sestav útočících uskupení nepřítele i vedení činnosti v jeho týlu.

Vzdálenost mezi jednotlivými pásmy obrany i uvnitř pásem, mezi opěrnými body a obrannými rajóny, může být různá, ale je podmíněna:

- možnostmi vlastních zbraní zabezpečujících vzájemnou podporu boje bránících se vojsk a vytváření palebných a ženijních překážek na směrech i v prostorech vojsky neobsazených,
- dostřelem (dosahem) a možnostmi zbraní nepřítele, který ho nutí měnit palebná postavení dělostřelectva a raket během překonávání jednotlivých pásem obrany,
- požadavkem přinutit nepřítele rozvinout předbojové uskupení do bojového, někdy také ke změně způsobu vedení útoku, zvláště během překonávání dalších opěrných bodů a obranných rajónů,
- zabezpečením vlastním vojskům nezbytných podmínek k manévru, zvláště těm, která povedou protiúder (protizteče).